

מבנה אברי הלידה באשה¹

הרחם² - הוא אבר חלול, בעל קירות שריריים עבים, דומה לאגס שטוח והפוך, [אורך הרחם בזמן שהאשה אינה מעוברת כחמשה ס"מ, ובזמן ההריון נפח הרחם גודל]³. לגוף הרחם, בחלקו העליון נפתחות בשתי זוויותיו שתי החצוצרות המובילות לרחם. צואר הרחם [הנקרא בפי חכמינו "הפרוזדור"]³ פתוח לרחם דרך פיו הפנימי ולנרתיק דרך פיו החיצון, ובולט ונכנס לתוך חלל הנרתיק, [אורכו של צואר הרחם כשנים וחצי ס"מ]³. התעלה הפנימית של צואר הרחם פתוחה בדרך כלל כשלושה מילמטר, ונפתחת יותר בעת הוסת והרבה יותר בעת הלידה. הרחם נמצא באגן הקטן ונשען על תחתית האגן. מלפניו, ומובדל ממנו לחלוטין, נמצא כיס השתן (כך שכשהאשה שוכבת פרקדן, כיס השתן נמצא מעל הנרתיק ובין הנרתיק וגוף הרחם), ומאחוריו וכן מובדל ממנו, החלחולת.

הנרתיק [הנקרא בפי חכמינו "הבית החיצון"]³ - הוא שריר חלול, העוטף בקצהו העליון את צואר הרחם, וקצהו התחתון מהווה פתח אל חצר הפות (היינו השטח שמסביב פי הנרתיק בחוץ - "אותו מקום"). קצהו העליון מתקמר בדמות כיפה ומקיף את צואר הרחם מכל הצדדים, רק בחלקו התחתון של הצואר. בקצהו התחתון מהווה הנרתיק כעין קמט הסוגר במידה פחות או יותר שלימה את פתח הנרתיק לחוץ, והוא הנקרא בתולים, [אורך חלל הנרתיק הוא כעשרה ס"מ]³. השופכה עוברת מכיס השתן, הנמצא לפני הרחם, על פני הקיר הקדמי של הנרתיק. כשהאשה שוכבת פרקדן, הפתח לכיס השתן נמצא למעלה בחצר הפות וקרוב לדופן הבטן, ומתחתיו הפתח לנרתיק, ומתחת לפתח הנרתיק ומחוץ לפות נמצא פי הטבעת⁴.

בדיקת רופא:

בזמן שהרופא בודק את האשה באצבעו בלבד, הוא מגיע עד פי החיצון של הרחם, אך ברור שלא יכול להיכנס לתוך תעלת צואר הרחם שפתוח רק כשלושה מילמטר. לעומת זאת בסוף ההריון כשצואר הרחם נפתח, הוא יכול להכניס את אצבעו דרך תעלת צואר הרחם עד פיו הפנימי ולמשש את ראש העובר בתוך הרחם. ועיין בדברי החת"ס (שו"ת יו"ד סי' קעט) שכותב: כי לעולם לא תגיע אצבע הנשים הן אשה הבודקת עצמה וכו' והן המילדת שבדקה, לעולם לא יגעו בפתח הקבר שהוא המקור אלא בבית החיצון וכו', ואין המילדת יכולה להכניס אצבעה לפנים בשום אופן עד שתפתח בטבע, וזה נקרא פתיחת הקבר, עכ"ל. וכ"כ המהרש"ם (שו"ת ח"ב סי' מ) והמנחת יצחק (ח"ג סי' פד).

הוסת:

הוסת הינו תוצאת השפעתם המחזורית של הורמונים שונים על רירית הרחם. בשעת התפתחות הזיקק (שכלול בו הביצית), רירית הרחם הולכת ומתעבה, כלי דם שבה מתרחבים ומתארכים, והרחם גדל ומתרחב כהכנה לקבלת הביצית אם הופרתה. הביוץ, דהיינו פקיעת הזיקק ושחרורה של הביצית, קורה בממוצע ארבעה עשר יום (שנים עשר יום עד ששה עשר יום) לפני הוסת הבא. אם לא הופרתה הביצית אחרי הביוץ, כל ההכנות האלו נעשות מיותרות, מתבקעים כלי הדם שמתחת לרירית הרחם, עם נשירה של השכבה השטחית של הרירית. הדם והריר יוצאים מהרחם לתוך הנרתיק ולחוץ, והאשה רואה דם נדה. וכתב לי הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל: ומ"מ הדם מטמא אותה בנדה אפילו ביום לידתה וכן גם זקנה מופלגת וכדומה (ואין תולין כלל את הדם בדברים אחרים) אע"פ שאין להן כל אלה, וטובלות מטומאתן בברכה, עכ"ל.

מחזור הוסת הוא באורך של עשרים ושמונה יום בממוצע, וכאמור, הביוץ הוא כארבעה עשר יום לפני המחזור הבא, דהיינו אם לאשה מחזור של שלושים וחמשה יום, אז הביוץ יהיה בערך ביום העשרים ואחד לאחר התחלת המחזור.

חיי הזרע אחרי הביאה הוא כשלושה ימים, בו בזמן שחיי הביצית הם בין שש עד עשרים וארבע שעות.

ניתן היום ע"י תרופות לגרום לאיחור של הביוץ או לאיחור בהתחלת התפתחות הזיקק (שבעצם גם גורם בעקבותיו לאיחור של הביוץ) ולהארכת המחזור, כך שניתן, בנשים שסיבת עקרותן הוא המחזור הקצר והביוץ שהוא עוד לפני טהרתה במקוה, לאחר את הביוץ לזמן שהוא אחרי ליל הטבילה.

¹ המאמר לקוח מהספר **נשמת אברהם**, הקדמה לה'י נדה עמ' עו-עט, ובאישור המחבר הרב ד"ר אברהם סופר אברהם שליט"א. **עוד מקורות בעניין** - ראה שו"ת מנחת יצחק ח"א סי' קכו, קצושי"ע ה'י נדה להרה"ג אהרן פויפר זצ"ל בקונטרס הביאורים, אנציקלופדיה הלכתית לפרופ' אברהם שטיינברג כרך ה ערך נדה וזבה עמ' 39-44 (מהדורת תשס"ו).

² **הרחם** - נקרא בפי חכמינו גם **בשמות נוספים כגון**: "החדר" (נדה יז/ב), "מקור" (נדה יז/ב), "קבר" (נדה כא/א).

³ ההוספות שהובאו בסוגרים מרובעות [ ] - לקוחות מהספר "קצושי"ע ה'י נדה" להרה"ג אהרן פויפר זצ"ל בקונטרס הביאורים. ⁴ ועיי"ש בנשמת אברהם - ביאור לגמרא בנדה יז/ב, מ/א והלאה, ולרמב"ם ה'י איסורי ביאה פ"ה ה"ב-ה"ד. וכתב גם את דברי רבינו חננאל על בבא בתרא כד/א, סדרי טהרה סי' קצד סי"ק כו, מאירי נדה יז/ב, שו"ת מנחת יצחק ח"א סי' קכו, חתם סופר חידושים על נדה יח/א ד"ה כאן, שו"ת חת"ס יו"ד סי' קסז, חזון איש ה'י נדה סי' צב סוס"ק כח, דברי הגרמ"ם כשר שהודפסו בחוברת נועם כרך ח תשכ"ה עמ' רצג, דברי הגרש"ז אויערבאך אשר הודפסו בקונטרס בעניני נדה בסוף ספר אמרי אברהם סי"ק לח, ובספר מנחת שלמה תנינא.